

Esittävän taiteen tilan selvitys

Vapaa-ajan lautakunta 22.05.2025
179/00.01.02.02/2025

Valmistelija

Kulttuuripäällikkö Mikko Nortela, mikko.nortela@salo.fi, 02 778 2026

Salossa kulttuurin ja erityisesti esittävän taiteen tiloista on käyty keskustelua vuosikymmenien ajan. Eri selvityksissä on havaittu lukuisia erilaisia tarpeita ja ratkaisumalleja on laadittu useita.

Tässä valmistelussa käydään läpi nykyiset tilat ja eri taiteenalojen tarpeet, tärkeimmät uusien tilojen valmistelussa huomioitavat asiat ja neljä erilaista tilaratkaisua perusteluineen.

Valmistelussa ei huomioida yksittäisten taiteilijoiden tai ryhmien omaan käyttöönsä tarvitsemia tiloja. Niiden tarjoaminen edistäisi taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia ja kaupunki voi remonteilla ja vuokrauskäytäntöjen kehittämisellä sekä muilla tukitoimilla edistää tätäkin asiaa. Se ei kuitenkaan poista erillisen esittävän taiteen tilan tarvetta, joka on tämän valmistelun kohteena.

Eri taiteenalojen tilat Salossa

Tällä hetkellä kuvataiteella on asianmukaiset ja tarpeisiin soveltuvat museonäyttelytilat Veturitallissa. Salon taiteilijaseuralla on myös tilava galleriatila ja kaupungissa on muitakin gallerioita ja taiteen esitystiloja varsinkin kausiluonteisesti. Tämä ei vielä kata kaikkia visuaalisen taiteen tarpeita, sillä paikallisten tekijöiden ja taidemuseoon soveltuvien näyttelyiden välimaastoon jää lukuisia kiinnostavia kokoelmia ja kiertäviä näyttelyitä, joille ei tällä hetkellä ole osoittaa sopivia tiloja. Esimerkiksi paikallisten keräilijöiden kokoelmien katsaukset, Kansallismuseon kiertävät näyttelyt, tuoreet salolaiset arkeologisten kaivausten esittely, Lukukeskuksen lasten näyttelyt ja ympäristötaiteen näyttelyt jäävät tällä hetkellä usein toteutumatta tästä syystä.

Molemmat Salossa ympäri vuoden toimivat teatterit ovat nyt löytäneet tilat, jotka sopivat hyvin niiden tarpeisiin. Tilojen akustiikka on melko kaiuton ja molemmat sopivat siksi hyvin puheteatterille. Myös sähköisesti vahvistetut konsertit toimivat hyvin molemmissa paikoissa. Tiloissa on teknisiä ongelmia, mutta teattereilla on osaamista ja halua kehittää niitä tarpeisiinsa sopiviksi. Kaupungilla ei siis ole syytä erityisesti panostaa teatteritilojen rakentamiseen yksityisille toimijoille.

Kevyen musiikin tarpeisiin löytyy teatteritilojen lisäksi muitakin vaihtoehtoja. Suuret tapahtumat käyttävät jo nyt Salohallia ja mahdollisesti ne voivat myöhemmin käyttää myös suunnitteilla olevaa liikunnan monitoimitilaa. Toiminta on kaupallista, eikä sen järjestäminen ole yleensä Suomessa kaupunkien vastuulla. Pienemmät tapahtumat taas toimivat teatteritilojen lisäksi lähinnä ravintoloissa joko puhtaasti kaupalliselta pohjalta tai esimerkiksi SaloJazzin kohdalla kaupungin tukemana kulttuuritoimintana. Näistä tiloista löytyy vaihtoehtoja myös ikärajattomien tapahtumien järjestämiseen.

Pienimuotoiseen tanssitaiteen toimintaan sopii lähinnä Näkkärin sali, etenkin kun sen lavaa on tarkoitus korottaa. Lavan valaistus, koko ja monikäyttöisyys ovat kuitenkin hyvin rajallisia. Studiotyyppisiä modernin tanssin esityksiä voi tuottaa lähes mihin tilaan tahansa, mutta laajemmat näytökset ovat nykytiloissa mahdottomia. Salossa toimiva tanssitaiteen opetus hyötyisi siis selvästi esityskäyttöön paremmin sopivasta tilasta.

Klassisen musiikin esittäminen vaatii pidempää jälkikaikua kuin sähköinen konsertti tai puheteatteri. Kevyen musiikin konsertin sopiva kaiku on mielellään sekunnin tai alle, kuten tällä hetkellä on molemmissa teatterisaleissa. Klassinen musiikki taas kaipaa noin 1,7–2 sekunnin jälkikaikua. Se on vähemmän kuin suurissa kirkoissa, joissa urut ja kuorot toimivat hyvin mutta moni muu esitys jää epäselväksi. Kulttuuritalo Kiva olisi suhteellisen hyvä klassiseen musiikkiin, mutta sen takatilat, yleisölämpiö ja pieni lava ovat suojellussa rakennuksissa kriittisiä rajoitteita. Myös nykyaikaisen tekniikan ja henkilön nostamisen mahdollistavien kiinteiden pisteiden rakentaminen tilaan olisi erittäin haastavaa. Lähinnä akustisen salin toiveita on Salon seurakuntakeskuksen sali. Yhteistyöllä on tässä kohtaa mahdollisuuksia, mutta tilat eivät riitä kaupungin eri toimijoiden tarpeisiin. Myös musiikkiopiston harjoitustiloiksi tarvitaan kipeästi suurempaa akustisesti toimivaa salia.

Sirkustaide tarvitsee esitystilakseen korkeaa tilaa, jossa on mahdollisuus tehdä kiinteitä ripustuksia kattorakenteisiin. Tällainen harjoitustila on muotoutumassa kansalaisopistolle, mutta yleisötilaa ei ole. Salon kansalaisopiston sirkustaiteen opetukselle on siis esitystiloja vain joillakin sirkuksen aloilla. Sirkuksen kannalta sopiva tila on sisämitaltaan noin kymmenen metrin korkuinen ja katossa on tarpeeksi kiinnityskohtia turvallisiin ripustuksiin.

Uusien tilojen tärkeimmät suunnittelutarpeet

Tilojen puolesta pahimmat puutteet Salossa kohdistuvat siis klassisen musiikin, tanssin ja sirkuksen tarpeisiin, jotka ovat nyt esitettävien vaihtoehtojen lähtökohtina. Lisäksi vaihtoehtoisissa on huomioitava esitystekniikan tarvitsema tila, yleisön ja esiintyjien esteetön kulkumahdollisuus sekä mahdollisuus kuljettaa suuriakin elementtejä esiintymislavalle. Tilan akustiikan on vastattava akustisen musiikin tarpeita mutta sitä on mielellään voitava nopeasti muuttaa pehmentävillä ratkaisuilla myös toisenlaiseen käyttöön.

Tilan käyttöasteen nostamiseksi mielekkäälle tasolle on tärkeää, että tilat soveltuvat kaupungin opistopalveluiden tarpeisiin ja myös muunlaisten ryhmien ja kaupungin tapahtumien käyttöön. Myös tekninen valmius vierailujen vastaanottamiseen täytyy ottaa huomioon jo ennen varsinaisen suunnittelun alkamista. Näiden synergiaetujen miettiminen eri toimintojen kanssa on aiheellista heti alussa, koska jälkikäteen tehty muutokset eivät välttämättä ole aina mahdollisia.

Salin yleisökapasiteetti ei Salon mittakaavassa kannata olla liian suuri. Suomessa pienten konserttisalien kapasiteettina pidetään alle 600 henkeä ja tätäkin pienempiä kohteita on menestyksellisesti tehty lähiaikoina. Pienemmät salit ovat tyypillisesti kaupungeissa tai kaupunginosissa, joissa yleisön on helppo kulkea läheisten keskusten isompiin saleihin. Näissä paikoissa ei myöskään ole tarvetta sinfoniaorkestereiden saleihin tai muihin paljon tilaa tarvitseviin esityksiin. Esimerkkeiksi käyvät Helsingin alueelliset kulttuurikeskukset ja Kangasala-talo. Salossa tilanne on hyvien junayhteyksien takia samankaltainen, varsinkin kun huomioidaan yksityisten toimijoiden muissa tiloissa tuottamat tapahtumat.

Opistopalveluiden tarpeisiin voisi riittää alle 200 hengen sali, mutta niin pienellä kapasiteetilla kaupallinen toiminta suljetaan automaattisesti käytön ulkopuolelle. Tavoitteeksi on syytä asettaa noin 350 hengen sali, jossa osa katsomoa voidaan poistaa monikäyttöisyyden lisäämiseksi. Lavalle on mahdollista viisikymmenhenkinen orkesteri ja sen lisäksi muita esiintyjiä, esimerkiksi tanssijoita ja draamallisia laulajia. Lisäksi lavan on oltava tarpeeksi korkea tanssin ja sirkuksen tarpeisiin. Tanssi, sirkus ja klassinen

musiikki vaativat lavalta myös syvyyttä enemmän kuin esimerkiksi elokuvateatteriksi suunniteltu tila voi tarjota.

Salon kaupungilla ei ole tällä hetkellä resursseja tai intressejä aktiivisesti myydä esiintymistilaa ulkopuolisille toimijoille. Tällainen toiminta voisi myös häiritä yksityisten tilojen, esimerkiksi teattereiden salien ja ravintolatilojen käyttöä. Uutta salia ei kuitenkaan voida rakentaa siltä pohjalta, että se täyttyisi pelkästään kaupungin omasta tarjonnasta. Tilan on rikastettava salolaista kulttuurielämää ja siksi sen käyttäminen kaupallisiin tuotantoihin täytyy olla mahdollista jossain mittakaavassa.

Paras käyttöaste uudelle tilalle saadaan, jos se voidaan kytkeä opistopalveluiden tarpeisiin. Salin rakentaminen vajaalle käytölle ei ole mielekästä varsinkaan tilanteessa, jossa etenkin musiikkiopisto tarvitsee nykyistä suurempaa harjoitussalia. Tilan on siis syytä olla paikassa, jossa sen yhdistäminen opistopalveluihin on mahdollista. Myös vaihtuvien näyttelyiden tilaan satsaaminen tässä yhteydessä on taloudellisesti mielekästä, koska se lisää huomattavasti kaupungin mahdollisuuksia esitellä mielenkiintoisia kokonaisuuksia.

Tilaratkaisusta riippumatta tullaan tarvitsemaan teknistä henkilökuntaa, joka tarjoilee esitystekniikan, mahdollistaa tilan iltakäytön ja pitää huolta vierailijoiden turvallisuudesta.

Perusvaihtoehdot

Tilojen saamiselle on periaatteessa kolme vaihtoehtoa: uudisrakentaminen, nykyisten kaupungin tai yksityisten hallinnoimien tilojen käyttäminen, tai tilojen uudistaminen tarpeita vastaaviksi. Nykyisissä kaupungin tai yksityisten hallinnoimissa tiloissa ei ole suoraan löydettävissä tarpeisiin sopivaa vaihtoehtoa.

Uudisrakentamiselle paikaksi voisi sopia ns. Farmoksen tontti tai Hankkijan tontti. Molempiin on hyvät yhteydet ja kylliksi tilaa. Yksi hiekkapintainen iso alue kaupungin keskustassa on kuitenkin hyvä säilyttää ja sitä on syytä kehittää erilaisten ulkotapahtumien käyttöön.

Uudisrakentaminen sallii periaatteessa kaikkien haluttujen toimintojen kytkemisen hankkeeseen. Rakentaminen on kuitenkin kallista, kalustettuna kokonaan uusi kulttuuritalo olisi suunnitelmista riippuen vähintään kolmenkymmenen miljoonan hintainen. Tällaisen rahan käyttäminen on nykyisessä taloustilanteessa epätodennäköistä.

Valmiiden tilojen muokkaamiseen on löytynyt kolme vaihtoehtoa.

Kaupungin omistuksessa oleva Ylhäistentie 2 on tällä hetkellä vajaalla käytöllä. Tiloissa on kansalaisopiston päätoimipaikka opetustiloihin, liikunnan ja kulttuurin toimistotiloja, varastotiloja ja pieni esittävän taiteen tila Näkkäri. Vapaata pinta-alaa on runsaasti ja piha-alueella on suuri paikoitusalue.

Ylhäistentien korjausrakentaminen

Nykyinen Näkkärin sali on laajennettavissa talon ulkopuolelle tehtävällä uudisosalla niin, että siitä saadaan pieni akustisesti toimiva sali. Ratkaisu edellyttää kahden kerroksen yhdistämistä, ja lisärakentamista Kirjolankadun suuntaan. Rakennuksessa on runsaasti tilaa, josta saataisiin kansalaisopistolle nykyistä Näkkäriä korvaavaa tilaa.

Rakentaminen edellyttää nykyisen salin pidentämistä ja korottamista sekä lavan osalta myös leventämistä. Sali olisi akustisesti irrotettava nykyisistä rakenteista, joista kantautuu runsaasti ääntä nykyiseen Näkkärin tilaan.

Koko katsomo olisi rakennettava uudestaan, samoin esitystekniikka vaatisi runsaasti huomiota jo teknisessä rakennusvaiheessa.

Rakennuksessa on tilaa vaihtuvien näyttelyiden tilalle ja edustavalle ravintolalle, jollaista esittävän taiteen tila myös tarvitsee. Lisäksi talossa jo toimiva kansalaisopisto tarvitsisi Näkkärin tilalle toisen harjoitussalin, jolle löytyy vaihtoehtoisia tiloja rakennuksesta. Opistopalvelut olisi myös mahdollista yhdistää niin, sillä musiikkiopiston nykyinen toiminta mahtuisi kokonaan vapaaksi jääviin tiloihin. Nyt kolmessa rakennuksessa toimiva musiikkiopisto saataisiin silloin yhden katon alle puhtaisiin tiloihin ja opiston suuren harjoitustilan tarve saataisiin täytettyä.

Ratkaisua puoltaa se, että kiinteistö on tällä hetkellä kaupungin omistuksessa ja vajaalla käytöllä. Sijainti ei ole optimaalinen mutta kulkuyhteydet ovat hyvät ja niitä voidaan linja-autoliikenteen suunnittelulla vielä parantaa nykyisestään. Salin lastaus jää valitettavasti keskelle nykyistä parkkialuetta, mikä ei ole talon näyttävyyden ja pihan viihtyisyyden tai turvallisuuden kannalta paras vaihtoehto. Suunnitelmissa olisi huomioitava myös Näkkärin korvaavan opistopalveluiden tilojen kustannukset. Karkeasti arvioiden muutostöiden hinta on yhteensä noin neljän miljoonan euron luokkaa.

Ylhäistentien lisärakentaminen

Näkkärin tilat ovat nykyään kansalaisopiston aktiivisessa käytössä eivätkä sellaisinaan sovellu esittävän taiteen tilaksi, joten toisena Ylhäistentiehen liittyvänä vaihtoehtona voidaan pohtia muutos- tai lisärakentamista. Esimerkiksi A-siiven purkaminen ja korvaaminen esitysteknisesti sopivilla tiloilla olisi mielekäs ratkaisu. Uudisrakennukseen olisi hyvä lisätä myös vaihtuvien näyttelyiden tila.

Ratkaisu tulisi uudisrakentamista edullisemmaksi sikäli, että rakennuksen nykyisistä tiloista löytyy runsaasti tukitiloja. Ravintolalle jäisi käytännössä valmiit tilat ja kansalaisopisto voisi jäädä lähes kokonaan nykyisiin tiloihinsa. Hinta ilman opistopalveluiden investointeja on arviolta noin kymmenen miljoonaa euroa.

Jos musiikkiopisto haluaisi siirtyä Ylhäistentielle, jäisi sille ilman A-siipeäkin enemmän tilaa kuin mitä heillä nykyisin on käytössään. Osassa koulutusta voitaisiin varmasti myös hyödyntää samoja tiloja kansalaisopiston kanssa.

Suurin muutos koskisi liikuntapalveluiden nyt käyttämiä tiloja. Liikuntapalveluille korvaavat tilat voidaan huomioida nykyisten tilojen muutostöissä ja liikunnan uusien rakennushankkeiden suunnittelussa.

Molemmissa Ylhäistentietä koskevissa suunnitelmissa voidaan miettiä myös jäljelle jäävien vapaiden tilojen vuokraamista kulttuurikäyttöön. Näin saataisiin elävä opisto- ja kulttuurityöhön keskittynyt kokonaisuus, ”kulttuurikampus”, joka ruokkisi vahvasti seudullista kulttuurielämää.

Linjurin korjausrakentaminen

Linjurin rakennuksessa on runsaasti vapaata tilaa, johon esittävän taiteen sali mahtuisi hyvin. Ratkaisu edellyttää kolmen kerroksen yhdistämistä ja salin normaalia kelluttamista rakenteista. Oheinen hahmotelma antaa käsityksen siitä, miten paljon tilaa itse sali veisi rakennuksesta. Kyse on salin ulkomitoista.

Linjurin tila on terve ja siinä on hyvät valmiudet uudelle toiminnalle. Suuri tavarahissi mahdollistaa kiertueiden lastaamisen suojatusta paikasta, yleisöhissi tekee tilasta esteettömän ja aulatilat on helppo muokata käyttöön. Lisäksi vieressä ovat sekä rautatieasema, linja-autoasema ja

kaksikin parkkitaloa. Tiloissa on valmiudet ravintolatoiminnalle, hyvää tilaa siirrettäville näyttelyille ja kulttuurikeskuksen aulapalveluille sekä toimistoille.

Linjurin hanke sopisi hyvin "Salon kaupunkikeskusta 2030" -selvityksen tavoitteisiin, sillä se tekisi nyt vajaalla käytöllä olevasta ja häiriökäyttäytymistä ruokkivasta tilasta uudenlaisen vetovoimatekijän, joka lisäisi viihtyvyyttä ja jolla olisi mahdollisuudet myös lisätä taloudellista aktiviteettia keskustan kortteleissa.

Salin lisäksi rakennuksessa on yli 5.000 neliötä tilaa, joten myös opistopalveluille on tiloja, jos niiden toimintaa halutaan musiikin, sirkuksen ja tanssin osalta siirtää samaan rakennukseen. Edut olisivat samat kuin Näkkärin kohdalla, eli musiikkiopisto voisi toimia yhdessä rakennuksessa ja esimerkiksi tanssin ja musiikin koulutus voisivat tukea toisiaan. Musiikkiopiston ja kansalaisopiston esittävien taiteiden koulutukseen tarvittavien tilojen suunnittelu Linjurin tiloihin olisi kuitenkin erillinen projekti, eikä se luultavasti toisi kulttuurin ja opistopalveluiden toimistoja samaan osoitteeseen. Kaikkia Näkkärin kohdalla toteutuvia synergiaetuja tuskin olisi saavutettavissa.

Korjausrakentaminen vaatii vielä rakenteellista tarkastelua. Tarvittava korkeus voi vaatia suurehkoja rakenteellisia muokkauksia, samoin avoimen tilan jännevälin kasvattaminen edellyttää muutoksia nykyiseen rakenteeseen. Kustannusarvio ilman vuokratuloja tai osakkeiden lunastamista on hieman matalampi kuin Ylhäistentien lisärakentamisessa, siis hieman alle kymmenen miljoonaa euroa. Vuokratulot olisivat kuitenkin mittavat, samoin vastikekulut jos kaupunki lunastaisi tarvittavat lähes 5.000 neliön osakkeet itselleen.

Oheismateriaali: Ylhäistentie 2, 2. kerros, pohjakuva
Liite: Massapiirros Linjurin vaihtoehdosta

Esittelijä	Sivistyspalveluiden johtaja
Päätösehdotus	Vapaa-ajan lautakunta päättää esittää kaupunginhallitukselle, että kaupunki aloittaa alustavan kustannuslaskennan ja hankesuunnittelun Ylhäistentien lisärakentamisesta. Suunnitteluun on varattu erillinen määräraha kulttuuripalveluiden budjetissa.
Päätös	
Tiedoksianto	Toimistopalvelut